

RENKLER VE İNSAN PSİKOLOJİ

Dursun AYKUL¹

Sevil YILMAZ AYKUL^{2**}

Özet

İnsanların varoluşundan günümüze kadar tüm kültürlerde insan fizyolojisi ve psikolojisi üzerinde renklerin önemli bir etkisi bulunmaktadır. Bu konuda tüm kültürlerde geniş araştırmalarda yapılmıştır. Bu araştırmalar bağlamında Değişik renk tonları insanların fizyolojisini ve psikolojisini etkilediği kanıtlanmıştır. İnsanlar tarafından renklere yüklenen anlamlar doğrultusunda etki biçimi şekillenmektedir. Bu araştırmada renklere insanlar tarafından yüklenen anlamlar ve bu anlamların bireylerin fizyolojisi ve psikolojisine olan etkilerinin araştırılması hedeflenmiştir. Bu amaç doğrultusunda araştırmada genel amaçlı durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Renkler insanların yüklediği anlamlar doğrultusunda her bireyde ve her kültürde farklı anlam ve etkilere sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Renk, Kültür, Etki, Psikoloji.

Colors and Human Psychology

Abstract

Colors have a significant impact on human physiology and psychology in all cultures since the existence of humans. This was done in wide research in all cultures. In the context of these investigations, different hues have been proven to affect people's physiology and psychology. The way of effect is shaped by people according to the meanings attributed to the colors. The aim of this study is to investigate the meanings attributed by people to colors and the effects of these meanings on physiology and psychology of individuals. For this purpose, general purpose situation study method was used in the research. It is concluded that colors have different meanings and effects in every individual and every culture in accordance with the meanings loaded by people.

Keywords: Color, Culture, Impact, Psychology

1 Öğretmen, Burdur Mehmet Uzal Sosyal Bilimler Lisesi, aykuldursun@gmail.com

2 ** Öğretim Görevlisi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Ün. Bucak Emin Gülmez Teknik Bilimler MYO., syilmazaykul@mehmetakif.edu.tr

1. Giriş

Renk, yüzyıllardır insanların yaşamlarına anlamlar yüklemesine ve yaşamlarını yaşanabilir bir seviyeye çıkarmasında etkisi büyüktür. Bu nedenle çağlar boyu üzerinde araştırmalar yapılmış halen bu araştırmalar sürdürülmektedir. Araştırmalarda herhangi bir kültür ayrımı yapılmaksızın tüm kültürler kendi gelenek ve görenekleri doğrultusunda çalışmalarını gerçekleştirmektedirler. **Örneğin Kanada’da bir okulda yapılan deneyde, odaların renk ve ışık düzenlerinin değiştirilmesi ile bazı öğrencilerin zeka düzeylerinin ve disiplin sorunlarının olumlu biçimde etkilendiği tespit edilmiştir**(www.kisiselbasari.com). İnsan psikolojisi, kişiliği ve ruh dünyası ile renkler arasında bir ilişkinin olduğu birçok araştırma tarafından ortaya konulmuştur. Günlük yaşamda karşılaşılan renkler bireylerde heyecan mutluluk duyguları oluştururken; bazı renklerde can sıkıntısı, depresif duygu durumları gibi ruh hallerine sürüklemektedir. Bu nedenle renkler insanlar tarafından farkına varılmadan hayat tarzlarında büyük etkilere yol açmaktadır (Çalışkan & Kılıç, 2014).

İnsanların kişisel seçimlerinde her zaman bazı renkler vardır. Birçok araştırmada bu durumun bilinçdışı gerçekleşen bir durum olduğu ifade edilmektedir. Ancak Yıldırım (2006) tarafından yapılan araştırmada bu durumun bilinçdışı olmadığını insanların bilerek ve isteyerek renkleri tercih ettiği sonucuna ulaşmıştır. Çünkü ona göre renkler birçok alanda ruh dünyasına etki etmektedir.

Eğitim ortamlarında iç ve dış mekânlarda uygulanan renkler öğrencilerin algılamalarında değişimler yaratarak eğitim-öğretim sürecini istenildiği gibi yönlendirilebilmektedir. Buna göre eğitim-öğretim ortamlarında renklerin özenle seçilerek uygulamaya konması hem eğitimciler için hem de öğrencilere için vazgeçilmez bir unsur olarak görülmesine neden olmaktadır. Eğitim-öğretim ortamlarında uygulanan renk seçimlerinin dışında direkt olarak bireylerde oluşan renk değişimleri toplum içerisinde farklı yorumlara neden olmaktadır. Bunlar, **yüzü kızaran bir insanın, utangaç ve sıkıntı içinde olduğu söylenebilir. Bunun yanında solgun yüzlü bir insanın hasta olduğu şeklinde değerlendirilebilir. Bireylere yönelik** birçok durum renkler sayesinde yorumlayabiliriz. Bu gibi durumlar çevremizdeki insanların yaşamakta olduğu durumlar hakkında bize aydınlatıcı bilgiler aktarır. **Örneğin, vücut teni koyulaşmış bir insanın güneşte yandığı anlaşılabilir**(Ahbap, 2014).

1.1. Farklı Kültürlerde Renk Algısı

Renkler bireylerin duygu, düşünce ve ruh hallerini etkileyerek tüm fizyolojik ve psikolojik eylemleri farklılaştırmaktadır. Çekinmez (2010), “dünyadaki nesnelerin hiçbirinin renginin olmadığını; rengin ışığın değişik dalga boylarının gözün retinasına ulaşması ile ortaya çıkan bir algılama olduğu” ifade etmektedir. Renklerin farklı kültürlerdeki algılama biçimlerini öğrenebilmek için bölge bağlamında değerlendirmeler aşağıda sıralanmıştır.

Beyaz, mutluluk ve saflığı simgeler. Doğal olarak Avrupa’da gelinliklerin tamamı beyaz renkten oluşmaktadır. Ancak Asya, Japonya ve Çin’de beyaz matem ve ölümü andırmaktadır. Bundan dolayı beyaz bu bölgelerde soğuk renk olarak nitelendirilmektedir. Sonuç olarak beyaz renk masumiyeti, barışı, neşeyi, saflığı, temizlik ve ölümsüzlüğü nitelemektedir. (Çalışkan, vd., 2010)

Siyah, renk doğal olarak birçok ülkede matemî temsil eder. Korku, ölüm, renk, birçok ülkede

matemi çağrıştırır ve korku, ölüm, kader gibi duyguları ifade eder. Bunların yanında otorite ve ciddiyeti temsil eder. Japonya’da mutluluğu, Çin’de kışı ayını ve kuzeyi, Kuzey Afrika’da verimi ve bereketi simgelediği görülmektedir.

Kırmızı, ana renkler arasında yer almaktadır. Genel olarak güçlü bir renktir ve canlılığı vurgular. Ayrıca azmi, kararlılığı ve mutluluğu temsil eder. Çin’de kırmızı; şans, zenginlik ve mutluluğu ifade eder. Hindistan’da ise saflığı Simgeler. Batı ülkelerinde ise tehlikeyi belirtmek amacıyla da kullanılır. Çekinmez(2010), Japonya’da dinsel, bolluk gibi farklı anlamalara sahip olduğunu araştırmasında belirtmiştir.

Sarı, en dikkat çeken renkler arasında yer almaktadır. Sosyal hayatta birçok alanda ve araçlarda sarı renk aktif olarak kullanılmaktadır. Güneş, sıcaklık, neşe, kavramları içinde barındırır. Ayrıca Batılı ülkelere umut veren bir renk olarak nitelendirilir. Renk Çin’de kutsallığı, Yunanistan’da, üzüntüyü, Fransa’da kıskançlığı ifade eder(Ahbap, 2014).

Mavi, gökyüzü ve suyun rengi olarak ifade edildiği için sonsuzluk ve huzurun rengi olarak ta belirtilmektedir. Bu nedenle insanlar üzerinde sakinleştirici hassasiyet, barış, sadakat anlamında da kullanılır (Çalışkan & Kılıç, 2014). Mavi renk stres ve tansiyona karşı oldukça yararlı olduğu ifade edilmektedir.

Yeşil, doğa rengi olarak ta tanımlanabilir. İnsanların tabiat özlemini gideren bir renktir. Ayrıca insanı dinlendiren, hastalık, yorgunluk ve umutsuzluktan arındırmaktadır. Malezya’da hastalık ve tehlike, Belçika’da kıskançlık, Japonya’da aşk, Hindistan’da arzu ve hırsı yansıtmaktadır (Özer, 2012).

Turuncu, insanı zinde tutan, sıcaklığı, hareketi, yaşama istekliliğini ifade eder. Duyguları canlandırarak, mutluluk ve neşe veren bir yapısı bulunmaktadır. Çin ve Japonya’da mutluluk ve aşk, Hindistan’da alçak gönüllülük ve fedakârlık, Avrupa’da yaratıcılık ve sonbahar olarak nitelendirilir (Çalışkan & Kılıç, 2014).

Pembe, aşkın ve hayallerin rengi olarak ifade edilir. Kırmızı renk kadar olmasa da mutluluğu simgeler ve daha hafif bir renktir. Ayrıca tüm dünyada cinsiyet olarak bayanların rengi olarak nitelendirilmektedir(Ahbap, 2014).

Mor, psikoloji alanında yoğun olarak kullanılan bir renktir. Çoğu sinir hastalarının sakinleştirilmesinde aktif olarak kullanıldığı bilinmektedir. Ayrıca intihar girişiminde bulunan bireylerin en çok sevdiği renk olarak tanımlanır. Japonya’da zenginliği, Avrupa’da krallığı, Brezilyada ölümü, Ukrayna’da dayanıklılığı temsil eder.

Kahverengi, toprağın rengi, ciddiyeti ve dayanıklılığı temsil eder. Giysi renkleri kahverengi olan insanlar çevresini rahatlatarak huzur yansıtırlar. Bu rengin yoğun olarak kullanıldığı mekanlarda ciddiyet ve resmi bir yaklaşım hakimdir. Batıda sağlık ve güvenilirlik anlamında kullanılır. Hindistan’da ise yası simgeleyen bir renktir.

1.2. Renklerin Bedensel Etkileri

Renkler psikolojik etkilerinin yanında bedensel etkileri de bulunmaktadır. Yüzyıllar önce insanların hastalıklarının tedavisinde renkler kullanılmıştır. Özellikler Eski mısır uygarlığında hastalıkları renkli ışıklar altında tedavi ettiklerine yönelik bilgiler bulunmaktadır. Özellikle psikolojik rahatsızlıkların temelinde renkler çoğunlukla kullanılmıştır. Bunun yanında hastanelerde yeşil renk dış mekan rengi olarak uygulanmıştır. Ayrıca yeşil rengi insanların mide rahatsızlıklarının giderilmesinde faydası olduğu kaynaklarda yer almaktadır. Akciğer, bağırsak ve şeker hastalıklarında beyaz rengin etkili olduğu görülmüştür (Ahbap, 2014).

1.3. Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı renklere insanlar tarafından yüklenen anlamlar ve bu anlamların bireylerin fizyolojisi ve psikolojisine olan etkilerinin araştırılmasıdır.

2. YÖNTEM

Bu çalışmada genel amaçlı durum çalışması kullanılmıştır. Bu yöntemin en önemli özelliği bir ya da birkaç durumun derinlemesine araştırılmasıdır. Ayrıca durum çalışması yöntemi içerisinde yer alan açıklayıcı durum çalışması tekniği çalışmada yoğun olarak kullanılmıştır (<https://sedatsen.files.wordpress.com>).

Bu çalışmada araştırmacılar renkler ve insan psikolojisine ait literatür taramasını üniversite kütüphanesi ve internet ortamında elde edilen kaynaklar değerlendirilmiştir. Üniversite kütüphanesinde tezler ve makaleler üzerinde kaynak taraması yapılmıştır. Kütüphane ortamında bulunamayan kaynaklar ise internet ortamından temin edilmiştir. Literatür taramasında elde edilen kaynaklar araştırmacılar tarafından analiz edilerek metin haline getirilmiş ve araştırma süreci sonlandırılmıştır.

3. TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırma kapsamında kültürel farklılıklara bakılmaksızın tüm insanlar renklere değişik anlamlar yüklemiştir. Yüklenen anlamlar doğrultusunda psikolojik ve fizyolojik etkileri altında kalarak kendi yaşam çevrelerini de şekillendirmişlerdir. Bu durum toplumdan topluma ve kültürden kültüre farklılıklar göstermektedir. Ancak bazı renklerde farklı kültürler olsa bile aynı oranda insanlar üzerinde etkisi bulunmaktadır. Örneğin turuncu renk insanlarda heyecan, mutluluk ve canlılık gibi duyguları canlandırdığı ifade edilmektedir (Çalışkan & Kılıç, 2014).

Renklerin etkisinin net bir şekilde tanımlandığı günümüzde özellikle eğitim kurumlarında bu etkiler dikkate alarak eğitim kurumlarının hazırlanması yoluyla öğrencilerin daha istekli ve dikkatli bir şekilde eğitim ve öğretim faaliyetlerine katılacakları bir gerçektir. Bu nedenle eğitim kurumlarının tasarlanmasında çocukların algılama düzeylerini olumlu yönde etkileyecek renkler kullanılması yararlı olacaktır.

KAYNAKÇA

Ahbab, Ö.B. (2014) “**Renklerin Pazarlama Üzerindeki Etkisi**”, İstanbul Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi, İstanbul, S:39.

Çalışkan, N., Kılıç E. (2014). Farklı Kültürlerde ve Eğitimsel Süreçlerde Renklerin Dili, Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 15 Sayı 3, S.69-85.

Çalışkan, N., Karadağ, E. ve Çalışkan, F. (2010). *Eğitim, iletişim ve öğretmenin beden dili*. Ankara: Kök Yayıncılık.

Çekinmez, V. (2010). *Farklı kültürlerde renklerin anlamları*. <http://www.een.kso.org.tr/up/download/dokculturandcolor02082010.pdf>

Erişim Tarihi: 20. 9. 2018

Özer, D. (2012). Toplumsal Düzenin Oluşmasında Renk ve İletişim, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi, Cilt:3 Sayı:6, S.268-281.

Yıldırım, A. (2006). Renk Simgeciliği ve Şeyh Galib’in Üç Rengi, Milli Folklor, 70,129-140. <https://kisiselbasari.com/renklerin-etkisi.html> (Erişim Tarihi: 13.08.2018)

<https://sedatsen.files.wordpress.com/2015/02/bilim9-c3b6c49fenci-sunumu.pdf> Erişim Tarihi: 27.09.

